

ADOLF DISTERVERGNING ILMIY FAOLIYATI VA TA'LIMGA QO'SHGAN HISSASI

Raxmonova Shirinm - *'University of Management and Future Technologies'*
universiteti S550-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nemis pedagogi va metodisti Adolf Distervergning ilmiy faoliyati, ta'lim tizimiga qo'shgan hissasi hamda uning g'oyalari ta'lim nazariyasi va amaliyotida qanday qo'llanilgani tahlil qilinadi. U o'qituvchilarning malakasini oshirish, pedagogik erkinlik va shaxsiy yondashuv kabi tushunchalarni ilgari surgan. Uning ilmiy merosi zamonaviy pedagogika rivojida ham muhim o'rin egallaydi.

Kalit so'zlar: Adolf Disterverg, pedagogika, ta'lim metodikasi, didaktika, o'qituvchi tayyorlash, ta'lim islohoti --- Kirish Adolf Disterverg (1790–1866) XIX asrning yirik pedagoglaridan biri bo'lib, u o'qituvchilar tayyorlash tizimini isloh qilish, ta'limni insonparvarlashtirish va mustaqil fikrlashga asoslangan o'qitish uslublarni rivojlantirish bilan mashhur bo'lgan. U Johann Genrix Pestalozzi g'oyalarini davom ettirib, ta'lim jarayonida amaliy bilim va tarbiyaning ahamiyatini ta'kidlagan. Distervergning ta'lim sohasidagi ilmiy ishlari zamonaviy pedagogika va didaktikaning shakllanishida katta rol o'ynagan.

Asosiy qism

Adolf Distervergning ilmiy faoliyati va pedagogik qarashlari Adolf Disterverg o'z faoliyatida ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va ta'limni demokratlashtirish masalalariga e'tibor qaratgan. U o'qituvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvini qo'llab-quvvatlagan. Uning asosiy pedagogik tamoyillari quyidagilardan iborat: Tabiiy pedagogika – o'quv jarayonida bolaning tabiiy rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish. Erkin ta'lim – ta'limni ezgulik, axloq va mustaqil fikrlash tamoyillariga asoslash. Amaliy va nazariy bilimlarning uyg'unligi – faqat nazariy bilim emas, balki hayotga tatbiq qilinadigan ko'nikmalarni rivojlantirish. Distervergning "O'qituvchining pedagogik tafakkuri"

va “Nemis maktablarining rivojlanishi” kabi asarlari pedagogik nazariyaning shakllanishiga katta ta’sir ko’rsatgan.

O’qituvchi tayyorlash tizimiga qo’shgan hissasi Distervergning eng muhim hissalaridan biri – o’qituvchilar tayyorlash tizimini isloh qilishdir. U o’qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki o’quvchilarga yo’l-yo’riq ko’rsatuvchi shaxs bo’lishi kerakligini ta’kidlagan. Uning fikriga ko’ra, yaxshi o’qituvchi quyidagi fazilatlarga ega bo’lishi kerak: Doimiy o’z ustida ishlash va o’z bilimlarini oshirish. O’quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish. O’quv jarayonida faqatgina darslikka tayanib qolmay, turli metodlardan foydalanish. Uning g’oyalari Germaniya va boshqa Yevropa mamlakatlarida o’qituvchi tayyorlash tizimiga ijobiy ta’sir ko’rsatgan.

Disterverg va ta’lim metodikasi Disterverg didaktikani rivojlantirishga katta e’tibor bergan. U o’qitish jarayonining samarali bo’lishi uchun quyidagi tamoyillarni ishlab chiqqan: O’quvchini faollikka undash – bolalar mustaqil fikrlashga o’rgatilishi kerak. Bosqichma-bosqich ta’lim – murakkab tushunchalar oddiyroq bilimlarga asoslangan holda o’rgatilishi lozim. Hayot bilan bog’liqlik – ta’lim berishda hayotiy misollar va amaliy mashg’ulotlardan foydalanish zarur. Uning didaktik tamoyillari keyinchalik zamonaviy pedagogika nazariyalarining shakllanishiga ta’sir ko’rsatgan.

Disterverg g’oyalarining zamonaviy ta’limga ta’siri Bugungi kunda Disterverg ilgari surgan pedagogik yondashuvlar hanuzgacha dolzarbdir: O’qituvchilarning malakasini oshirish bo’yicha tizimli dasturlar mavjud. Ta’lim jarayonida talaba faolligiga asoslangan uslublar keng qo’llanilmoqda. Ta’lim insonparvarlik tamoyillariga asoslangan holda tashkil qilinmoqda. Disterverg g’oyalari XXI asr ta’lim tizimida ham o’z aksini topib, zamonaviy ta’lim islohotlariga ta’sir ko’rsatmoqda.

Xulosa

Adolf Distervergning ilmiy faoliyati pedagogika va ta’lim nazariyasining rivojlanishiga katta hissa qo’shgan. U o’qituvchi kasbining ahamiyatini oshirish, ta’lim metodikasini takomillashtirish va mustaqil fikrlaydigan shaxslarni tarbiyalash g’oyalarini ilgari surgan. Uning ta’lim tizimiga oid qarashlari bugungi kunda ham

muhim ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy ta'lim islohotlarida o'z aksini topmoqda. Distervergning pedagogik merosi ta'lim sohasi mutaxassisleri uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Uning ilmiy ishlari va didaktik yondashuvlari kelajak avlod o'qituvchilari uchun ham dolzarb bo'lib qoladi.

FOYDALINILGAN ADABIYOTLAR

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalar da farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12;